

Warszawa, dnia 8 sierpnia 2024 r.

dr hab. Marek Bielecki, prof. ASzWoj
Wydział Prawa i Administracji
Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani dr Izabeli Jankowskiej - Prochot
pt. Środki zabezpieczające i metody postępowania ze sprawcą o charakterze
ochronnym w polskim i irlandzkim prawie karnym
napisanej pod opieką naukową
dra hab. Jerzego Nikołajewa, prof. UR – promotor
dr Beaty Bachurskiej – promotor pomocniczy
w Kolegium Nauk Społecznych
Uniwersytetu Rzeszowskiego

W związku z powołaniem mnie przez Radę Naukową Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego w dniu 13 czerwca 2024 r. (pismo z dnia 17 czerwca 2024 r. – BPCS.520.43.2024), na recenzenta rozprawy doktorskiej Pani dr Izabeli Jankowskiej - Prochot, pt. *Środki zabezpieczające i metody postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym w polskim i irlandzkim prawie karnym*, napisanej pod opieką naukową Pana prof. Jerzego Nikołajewa i Pani dr Beaty Bachurskiej, niniejszym przedstawiam poniższą recenzję wraz z oceną i uzasadnieniem odnoszącym się do kwestii formalnych i merytorycznych.

1. Uwagi wstępne

Zgodnie z dyspozycją zawartą w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.)



przedstawiona do zrecenzowania rozprawa doktorska powinna prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauki prawne oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, natomiast jej przedmiotem ma być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej.

2. Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej

Przedstawiona do zrecenzowania dysertacja pozwala pozytywnie ocenić ogólną wiedzę teoretyczną doktorantki w zakresie nauk prawnych. Wiedza ta umożliwia autorowi swobodne poruszanie się w sferze tak regulacji prawnych jak i orzecznictwa oraz literatury przedmiotu. Doktorantka wykazuje się rozumieniem ogólnych reguł rządzących teoretycznymi aspektami prawa. Potrafi interpretować obowiązujące regulacje i dokonywać ich praktycznej wykładni. Krytycznie ocenia funkcjonujące instytucje prawne i we właściwy sposób formułuje postulaty *de lege lata* i *de lege ferenda*. **Podsumowując, pozytywnie oceniam ogólną wiedzę doktorantki w zakresie nauk prawnych.**

3. Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Pozytywnie należy również ocenić sposób prowadzenia pracy naukowej przez doktorantkę. Poprawnie konstruuje ona wywód i starannie dobiera argumentację. W sposób niebudzący zastrzeżeń wykorzystuje bogatą literaturę przedmiotu oraz orzecznictwo wymiaru sprawiedliwości. Poprawnie interpretuje regulacje prawne, wykazując się przy tym gruntowną znajomością zagadnienia.

4. Ocena stopnia oryginalności rozwiązania problemu naukowego

Recenzowana dysertacja stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, który nie był dotychczas często podejmowany w polskiej literaturze przedmiotu. Jak podkreśla sama autorka, o wyborze ram teoretycznych opracowania zadecydowały też jej wieloletnie zainteresowania naukowe. Pani doktor, która od lat bada irlandzkie regulacje

konstytucyjne i karnoprawne, jest jedną z nielicznych badaczek w Polsce, zajmującą się problematyką irlandzkich instytucji prawnych.

5. Ocena dysertacji

5.1. Formalna

Dysertacja pod względem formalnym jest na dobrym poziomie. Edytorsko i językowo, co do zasady prezentuje właściwy poziom, chociaż zdarzają się pewne niedociągnięcia w każdym z tych obszarów. Przy sporządzaniu przypisów autorce zdarza się zapominać o tym w jakich sytuacjach stosowane jest „tamże” (ibidem). Cytując bowiem to samo dzieło kilka razy z rzędu, w każdym z przypisów sporządza jego opis np.: p. 29, 30, 31; p. 184 i 185; p. 456, 457. Są to jedynie przykładowe wskazania, gdyż w pracy jest ich znacznie więcej. Mam również pewne uwagi co do sporządzenia bibliografii. Wydaje się uzasadnione, aby autorka wykazując orzeczenia, które wykorzystała w pracy, zastosowała zarówno kryterium rodzajowe jak i temporalne. Mam wrażenie, że w pracy zastosowano jedynie uporządkowanie alfabetyczne. Ponadto wydaje się uzasadnione, by przy wykazywaniu artykułów w czasopismach czy pracach zbiorowych wskazywać strony, na których zostały zamieszczone.

Tytuł pracy nie budzi zastrzeżeń, jednakże sposób ujęcia tematu sprawia, że autorka miała wyraźny problem z zachowaniem proporcji pomiędzy poszczególnymi rozdziałami, np. rozdział drugi liczy 18 stron, rozdział czwarty zaś ponad 80 stron. Ponadto rozdział piąty powinien być częścią rozdziału czwartego (patrz uwagi merytoryczne), co zwiększyłoby jeszcze istniejące dysproporcje.

Wydaje się, że stosowanie wielkiej litery w środku zdania w wyrazach „Czytelnik” – s. 10, i „Autor”, s. 87, również nie powinno mieć miejsca w opracowaniu naukowym.

Autorka w swojej pracy nadużywa również zwrotu „Ujmując rzecz krócej i prościej”, co nie stanowi istotnego błędu, jednakże jest zauważalne przy uważnej lekturze dysertacji.

5.2. Ocena merytoryczna

Jak już wskazano w pozytywny sposób oceniam zawartość merytoryczną przedstawionej dysertacji, jednakże mam pewne uwagi co do sposobu ujęcia niektórych zagadnień. W pierwszej kolejności należy podkreślić zalety ocenianego dzieła. Struktura wstępu jest prawidłowa i zawiera wszystkie elementy, które winny się w nim znaleźć. Autorka bardzo obszernie opisuje cele, tezy i problemy badawcze, wskazując i charakteryzując wykorzystane metody. Pozytywnie należy ocenić to, że autorka dokonuje podsumowań poszczególnych rozdziałów, w których prezentuje najważniejsze ustalenia. Ponadto plusem są krótkie wprowadzenia do rozdziałów. Elementy te znacznie ułatwiają analizę poruszanych zagadnień. Zaletą pracy jest również liczne odwoływanie się autorki do orzecznictwa wymiaru sprawiedliwości polskich i irlandzkich instytucji.

Wartościowym elementem dysertacji są komentarze autorki do istniejących rozwiązań normatywnych, oraz formułowane postulaty *de lege lata* i *de lege ferenda*.

Zauważa się umiętność autorki do syntetycznej analizy porównawczej obu systemów prawnych. Gruntowna znajomość instytucji prawa irlandzkiego pozwala jej na wyciąganie wartościowych wniosków np.: „Porównanie roli polskich biegłych i irlandzkich – biegłych świadków prowadzi do wniosku, że choć rolą jednych i drugich jest dokonanie oceny zaburzeń psychicznych sprawcy czynu zabronionego lub przestępstwa oraz ich psychopatologicznych następstw to jednak ich pozycja karnoprosesowa jest zupełnie inna. W Polsce biegły jest powoływany i działającym na rzecz organu procesowego osobowym źródłem dowodowym [...]. W Irlandii, powołanie biegłego z zasady nie jest uzależnione od decyzji organu procesowego, ale od woli oskarżonego i jego obrońcy”, s. 97.

Niewątpliwie pozytywny odbiór dzieła nie sprawia jednak, że praca nie zawiera kilku mankamentów.

Doktorantka obszernie, choć w nieco zagmatwany sposób, we wstępie przedstawia cele rozprawy, tezy i problemy badawcze. W pierwszej kolejności zaznacza, że głównym celem rozprawy doktorskiej było udzielenie odpowiedzi na sześć zasadniczych pytań badawczych. Po przedstawieniu tych pytań, formułuje 6 tez, które są odpowiedzią na zadane pytania, po czym stwierdza, że z tezami pracy korespondują problemy badawcze,

sprowadzające się do odpowiedzi na kolejne pytania. Nie jest to zarzut merytoryczny, ponieważ sformułowane pytania odzwierciedlają problemy badawcze, niemniej jednak zaproponowany układ stwarza poczucie pewnego chaosu.

Niezrozumiały jest również wywód zaprezentowany na str. 7: „Współczesny nurt badań komparatystycznych, z którym w pełni utożsamia się autorka niniejszej dysertacji, opiera się na przekonaniu, że istnienie pewnej jednorodności rzeczy i zjawisk w poszczególnych ich grupach rodzajowych nie tylko nie stwarza przesłanek porównywania, ale wręcz wyklucza jego celowość i potrzebę. Oznacza to zatem, że nie należy rezygnować z przeprowadzania porównań i z badania konfrontacji między przeciwstawnymi systemami, bo konieczność poznawania istniejących między nimi różnic jest ze wszelkich miar uzasadniona”.

Autorka na str. 7 formułuje tezę: „O ile bowiem do 1945 r., wśród komparatystów dominowało przekonanie, że czynność porównywania lub zestawiania systemów winna w nowoczesnej nauce prowadzić do unifikacji ustawowej lub przynajmniej skoordynowania instytucji i systemów, o tyle po tej dacie daje się zaobserwować istotną zmianę tendencji, wyrażającą się w przejściu od myślenia wpisującego się w ten model”, nie podając źródła i szerzej nie wyjaśniając na czym zmiana ma polegać.

Czasami język dysertacji jest zbyt „wyszukany”: „Z punktu widzenia założeń metodologicznych ta dwustronna konfrontacja miała bowiem służyć „przewycięzeniu partykularnego ekskluzywizmu bez popadania w zwodniczy uniwersalizm” – s. 8.

Autorka stosuje zwroty rzadko występujące w opracowaniach z zakresu prawa, np.: „polski i irlandzki ustawodawca karny” - s. 10 , „instrument normatywny” - s. 11, „instytucja normatywna” - s. 72, „polski arsenał prawny” – s. 10, „irlandzki projektodawca” – s. 172. We wstępie stwierdza, że: „Z punktu widzenia założeń metodologicznych, struktura dysertacji odpowiada modelowi analizy zaproponowanej przez Lèontina Jeana Consantinesco, który zdaniem autorki w największym stopniu pozwala na analizę istniejących w obu państwach rozwiązań instytucjonalnych oraz wyodrębnienia podobieństw i odmienności między nimi”- s. 12. Z dalszej części wyvodu nie wynika jednak na czym metoda ta polega.

Mam uwagi co do struktury pracy. Tytuły czwartego i piątego rozdziału są w zasadzie tożsame. Tytuł rozdziału czwartego brzmi: „Analiza polskich i irlandzkich narzędzi polityki kryminalnej o charakterze ochronnym”. Z kolei rozdział piąty jest

zatytułowany „Analiza wybranych narzędzi polityki kryminalnej o charakterze ochronnym w Polsce i Irlandii. Autorka świadomie stosuje taki układ pracy. Świadczy o tym stwierdzenie we wprowadzeniu do rozdziału piątego: „Niniejszy rozdział stanowi dopełnienie analizy przeprowadzonej w rozdziale czwartym...” – s. 222. Wydaje się, że materia dwóch rozdziałów winna zostać skoncentrowana do jednego, a tytuł rozdziału mógłby mieć brzmienie „Instytucje polityki kryminalnej o charakterze ochronnym w Polsce i Irlandii”. Moje wątpliwości budzi również tytuł i struktura rozdziału trzeciego „Formy reakcji prawnokarnej wobec zaburzonych sprawców przestępstw i czynów zabronionych oraz ich zakres podmiotowy”. Skłaniałbym się raczej do sformułowania „sprawca z zaburzeniami...”. Ponadto wydaje mi się, że analiza powinna rozpocząć się od przedstawienia zakresu podmiotowego i charakterystyki poszczególnych typów sprawców. Zauważa się również niepotrzebne dublowanie charakterystyki poszczególnych instytucji. Dzieje się tak w przypadku omawiania „środków zabezpieczających o charakterze administracyjnym”, które autorka wymienia po raz pierwszy w rozdziale trzecim s. 99, by poświęcić im następnie część podrozdziału 5.3 pt. *Polskie środki zabezpieczające o charakterze administracyjnym oraz irlandzkie terminowe obowiązki, zakazy pełnienia funkcji publicznych i ograniczenia w obszarze korzystania z dotychczasowych uprawnień*. Podobnie rzecz ma się z kwestią analizy środków i metod oddziaływania na sprawcę, której autorka dokonuje zarówno w rozdziale trzecim jak i czwartym. Jako przykład można wskazać tytuł 3.3. „Polskie środki zabezpieczające i irlandzkie metody oddziaływania na sprawcę o charakterze ochronno – zabezpieczającym” Natomiast we wprowadzeniu do rozdziału czwartego, który ma być poświęcony „narzędziom polityki kryminalnej o charakterze ochronnym” stwierdza, że: „W rozdziale czwartym niniejszej dysertacji autorka porówna ze sobą polskie środki zabezpieczające o charakterze leczniczo – izolacyjnym oraz wybrane, irlandzkie metody postępowania ze sprawcą - s. 137.

Istnieje pewna niekonsekwencja co do stosowanej metody analizy. W większości podrozdziałów autorka zestawia obok siebie polskie i irlandzkie instytucje prawne. Natomiast podrozdział 3.1. w całości poświęca polskim, a rozdział 3.2. irlandzkim rozwiązaniom, chociaż oba traktują o „dozorze elektronicznym”.

Mam również wrażenie, że zakończenie jest zbyt rozbudowane. Autorka niepotrzebnie szczegółowo analizuje instytucje, które zostały już wcześniej scharakteryzowane w pracy.

Konkluzja

Pomimo pewnych uwag krytycznych stwierdzam, że przedstawiona mi do zrecenzowania rozprawa doktorska Pani dr Izabeli Jankowskiej - Prochot pt. *Środki zabezpieczające i metody postępowania ze sprawcą o charakterze ochronnym w polskim i irlandzkim prawie karnym*, spełnia wymagania stawiane dysertacjom doktorskim i w związku z powyższym wnoszę o podjęcie dalszych czynności w postępowaniu doktorskim.

